

Posudek na bakalářskou práci Venduly Filipové
Mediální reprezentace operace NATO „Spojenecká síla“ ve vybraných amerických denících

Vendula Filipová se ve své práci zabývá mediálním pokrytím kosovské krize a aliančního zásahu proti Jugoslávii ve vybraných amerických denících – The New York Times a The Washington Post. Hledá potvrzení nebo vyvrácení teze, že deníky zaujímaly tendenční stanoviska a přinášely zaujaté příspěvky. Vendula Filipová tuto tezi nejen potvrzuje, ale dochází i k závěru, že lze mediální reprezentaci operace NATO v Jugoslávii „považovat za propagandistickou“ (s. 4).

Práce je časově jasně vymezená. Za ocenění stojí využití metod komunikačních studií, které na IMS není příliš časté. Více pozornosti by si zasloužilo zdůvodnění volby dvou zkoumaných deníků. Autorka se sice tomuto bodu věnuje hned v prvním odstavci úvodu, čtenáři ovšem nenabízí příliš ověřitelných argumentů: tvrdí, že deníky „patří mezi jedny z nejvlivnějších deníků“ (s. 2), že „zastávají důležitou roli v nastolování témat“ (s. 2), nijak ovšem svá tvrzení nedokládá. Proč si například vybrala právě třetí a pátý nejčtenější deník a ne první a druhý? Hrál při rozhodování o výběru deníků roli, jak jsou politicky zbarvené? Podobně není jasné, jak autorka došla ke konkrétním faktorům, jejichž mediální reprezentaci v denících zkoumá, tj. témata hlavních částí práce. Tato volba je klíčová pro závěr práce, není ovšem nikde zdůvodněna.

Po formální stránce je práce v pořádku, vychází z poměrně široké literatury a samozřejmě, jak metoda velí, z velkého počtu primárních zdrojů. To je třeba na bakalářské úrovni vyzdvihnout, stejně jako skutečnost, že se autorka pokusila o vlastní, původní výzkum (nechme stranou skutečnost, že podle zdrojů citovaných v práci už tento, nebo přinejmenším hodně příbuzný výzkum, již řada autorů provedla). Práce se zdroji je odpovídající. Úroveň jazyka je dobrá, jen s drobnou výtkou k překlepu (snad!) „a priori“ na s. 18.

Na druhou stranu mám určité pochybnosti o závěrech práce. A autorka mi to svým, často poněkud angažovaným stylem, příliš neulehčuje. Po přečtení práce se totiž nemohu ubránit dojmu, že autorka „domýšlí“ své závěry o krok dál, než empirie opravňuje (alespoň empirie představená v práci). Základní problém je rozlišení „propagandy“ a „špatného žurnalistu“. Autorka označuje referování o kosovském konfliktu v obou denících za propagandu (s. 52), ale z její vlastní definice propagandy (s. 4) vyplývá, že musí jít o úmyslnou snahu ovlivnit mínění určitým směrem. Takový úmysl je ale velmi těžké doložit a také v práci nikde doložen není. Skutečnost, že novináři přebírali nekriticky vládní a alianční zdroje (např. s. 15) sice svědčí o odfláknuté práci, ale nikoli o propagandě. Podobně se lze stavět i ke zprávám reportérů z místa – to, že referují o tom, co viděli, ještě přeci neznamená, že úmyslně pozměňují veřejné mínění. Je problém editora, že si nevyžádá i pohled z druhé strany fronty. (Částečně to samozřejmě bude i problém toho, že se žádnému reportérovi nejspíš nechtělo do bombardovaného Kosova či Jugoslávie.)

Přesto se domnívám, že se práce, tak jak je předložená, dopouští stejných hříchů, jako noviny, které kritizuje. Autorka se, zdá se mi, nechala trošku svojí kritikou amerického tisku unést do té míry, že v textu zesiluje nevyváženosti, kterých se oboje noviny dopustily, a upozaduje fakta, která se jí v kritice nehodí. Jen mezi řečí uvádí, že vlastně některé články byly i kritické k vládě a k dominantnímu diskurzu, ale že dominanci nijak nenarušily (např. s. 12). Podobně upozadí i komentář editora (sic!) Washington Post, který upozorňoval na etnické čištění, kterého se UCK dopouštěla na Srbech. Co vypovídá víc o názoru listu než editorial?! Navíc

na mnoha místech z práce příliš vystupuje autorčin (domnívám se) osobní názor, že intervence v Jugoslávii nebyla v principu správná, což dále zpochybňuje důvěryhodnost analýzy – například autorčino tvrzení, že „[o]dkaz na počet kosovských Albánců může čtenáře přesvědčovat o tom, že kosovští Albánci mají právo o tomto – svém – území nezávisle rozhodovat“ (s. 13). Znamená to, že o území právo rozhodovat nemají? Nebo autorka zpochybňuje, že Albánců v Kosovu žila tak výrazná většina? Neexistuje právo na sebeurčení? Na několika místech si autorka protičeří – například tvrdí, že srbská armáda žádné etnické čištění neprováděla a kritizuje na mnoha místech žurnalisty, že toto spojení používají, na s. 30 ovšem cituje Jiřího Dienstbiera a jeho svědectví o tom, že srbská armáda etnickým čištěním vyhrožovala. Podobně i kritika ultimáta z Rambouillet ignoruje skutečnost, že se o řešení konfliktu s jugoslávskou reprezentací marně jednalo už řadu měsíců předtím (s. 33).

V části věnované civilním ztrátám je potom autorka už zcela zaujatá, když hovoří o „přenášení odpovědnosti na technickou závadu“ (s. 46). Volbou prostředků se tak, podle mého názoru, pokouší postavit na stejnou úroveň akce jugoslávské armády, která cíleně útočila na civilisty, přinejmenším v určitých obdobích konfliktu, a akce NATO, které samozřejmě plánovaně na civilisty nikdy neútočilo. (Nijak se nechci pouštět do debaty o vhodnosti nebo nevhodnosti zásahu a vhodnosti nebo nevhodnosti leteckých útoků, snažím se jen poukázat na problémy předloženého textu.)

Další, ale související problém je metodologického charakteru. Autorka nijak nerozlišuje mezi zprávami a komentáři, což je ale, zejména v anglosaském tisku, poměrně zásadní rozdíl. Zatímco zprávy by měly být „nestranné“ a pokoušet se podat výčet faktů, komentáře jsou vždy politicky zabarvené a „stranné“. Je absurdní snažit se hodnotit nestrannost komentářů. Z práce ale není patrné, kolik ze zkoumaných textů byly zprávy a kolik komentáře, ani to, jestli k nim autorka přistupovala jiným způsobem.

Práce Venduly Filipové přes předložené výhrady splňuje náležitosti bakalářské práce. Při svých dalších vědeckých textech by si ovšem měla dát pozor na to, aby udržela odstup od tématu a více „objektivizovala“ své argumenty. Doporučuji práci hodnotit stupněm **velmi dobře**.

V Kališti dne 24. srpna 2012

Tomáš Weiss, Ph.D.
weiss@fsv.cuni.cz